

**YANGI O'LCHOVLARDA EVROPA XAVFSIZLIGI. EVROPA ITTIFOQIDA YASHIL
KELISHUV ISTIQBOLLARI**

Gaffarov Maxammatzokir Toshtemirovich

dotsent, mgaffarov1965@gmail.com. Tel. +99891 161-11-07;

Nasirov Ilxam Zakirovich

dotsent, nosirov-ilhom59@mail.ru, tel. +998934428025

Andijon mashinasozlik instituti

Annotatsiya: *Evropa Ittifoqida 2019 yil oxiridan beri ishlab chiqilgan yashil bitimning (yashil bitim) asosiy qoidalari tahlil qilinadi, uning doirasida qabul qilingan strategiyalar – iqlim, investitsiya, sanoat, oziq- ovqat, sirk iqtisodiyoti va biologik xilma-xillikni saqlash bo'yicha tavsiflangan. Yaqin kelajakda yashil kelishuv duch kelishi mumkin bo'lgan qarama-qarshiliklar va muammolar ko'rsatilgan.*

Kalit so'zlar: *Evropa Ittifoqining yashil shartnomasi, Evropa iqlim shartnomasi, dekarbonizatsiya, dumaloq iqtisodiyot, organik qishloq xo'jaligi, biologik xilma- xillik, Evropa Ittifoqining "iqlim tranziti" ga qarshilik.*

Bugungi tsivilizatsiya harakatini birgalikda kutayotgan nutqlarning yig'indisida bitta fikrni sezish oson– kontseptsiyaga tegishli bo'lgan ma'nolar va analitik yondashuvlarning ko'payishi "xavfsizlik". Rio-da- Janeyroda bo'lib o'tgan yer sammiti (1992) dan beri ekologik xavfsizlik kontseptsiyasi mustahkam o'rnashdi, shundan so'ng "inson xavfsizligi" gacha bo'lgan yangi paradigmalarning butun spektri aniqlandi [1,2].

Barqaror rivojlanish nazariyasi uchta yondashuvni – iqtisodiy, ijtimoiy va ekologlarni- har biri "o'z xavfsizligi" bilan birlashtiradi. Mavzuni ilmiy o'rganish nuqtai nazaridan, mavjud yondashuvlarni yagona muammoli sohada birlashtirish zarurati aniq.

Bugungi kunda ushbu yo'nalishdagi harakat Evropa Ittifoqida hamma narsadan kuchliroq bo'lib, u erda 2019 yil dekabr oyida umumiy Evropa yashil bitimi e'lon qilindi (Evropa yashil bitimi)- bunday yangilik tashabbusi va Evropa Ittifoqining integratsiya amaliyotida hali mavjud bo'lmagan darajada. Ushbu holatni ta'kidlab, Evropa komissiyasi raisi U. fon der Leyen hatto Amerikaning oyga qo'nish dasturi bilan taqqoslaydi. Yo'l xaritasining bir turi sifatida qabul qilingan 24 betlik hujjatda "Evropa xavfsizligi" ning turli jihatlari-energiya, iqlim, ekologik, oziq- ovqat, biologik va hokazolarning xavfsizligi to'g'risida uzoq muddatli maqsadlar qo'yilgan. qadimgi dunyoning barqaror rivojlanishining beqarorligiga olib kelishi mumkin bo'lgan omillar doirasi bo'ylab. "Evropa Ittifoqining global tashabbusi,- deb ta'kidlaydi evropalik tahlilchilar, – hayotimizning barcha jihatlari va tafsilotlariga- nafas olayotgan havodan tortib, oziq-ovqat ishlab chiqarish usullariga va yangi mo-billik formatiga ta'sir qiladi... bu alohida vazifalarni bajarish haqida emas, balki butun iqtisodiy jarayonni o'zgartirish haqida [3-4].

Parallellik o'rinli: agar savdo-sotiq sohasida Evropa Ittifoqi o'zining xavfsizlik istiqbollarini harbiy-texnik dastur bilan bog'lasa- mening doimiy tuzilgan hamkorligim (PESCO), keyin "qolgan hamma narsa" yashil kelishuv bilan bog'liq. Umumevropa-hamkorlik tamoyillari asosida "Ufq" Evropa ilmiy-texnik dasturlari ham amalga oshirilmogda, ularning oxirgisi 2021-2027 yillarga mo'ljallangan. eng keng- "inklyuziv" hamkorlik printsiplari Evropa Ittifoqining integratsiya amaliyotining doimiy asosiga aylandi.

Rossiya ekspert muhitida yashil kelishuv allaqachon mutaxassislarning e'tiborini jalb qildi. Bu erda biz shartnomaning dinamikasini tavsiflovchi hujjatlarga- uning 2019 yil oxiridan hozirgi kungacha qanday rivojlanganiga izoh beramiz. (Quyida ushbu harakatning asosiy muhim nuqtalari shrift bilan ko'rsatilgan) [1,7].

Shunday qilib, 2019 yil dekabr oyida Evropa komissiyasi yashil kelishuv taqdimotini o'tkazdi. Tashabbusning boshqa barcha maqsadlarini o'z ichiga olgan asosiy maqsadi Yevropa iqtisodiy makonini dekarbonizatsiya qilish deb e'lon qilindi. Bu Evropa Ittifoqining iqlim o'zgarishiga qarshi chinakam tizimli kurash yo'lidagi ulkan qadam deb hisoblanadi- bu dunyoda ana-loglar mavjud emas. 2050 yilga kelib, Evropa Ittifoqida uglerodni qazib olish maydonini shakllantirish va 2030 yilga kelib, issiqxona gazlari chiqindilarini 1990 yil darajasiga nisbatan 50 foizga (keyingi echimlarga ko'ra- 55 foizga) kamaytirish vazifasi qo'yildi.

2020 yil yanvar oyida "yashil kelishuvning investitsiya rejasi" (parallel unvon- "barqaror eV – ropa uchun investitsiya rejasi") va shu bilan birga "adolatli o'tish mexanizmi" nashr etildi. Rejada kelgusi 10 yilga mo'ljallangan vazifalarni hal qilish uchun yillik 260 milliard evro miqdorida "qo'shimcha investitsiyalar" amalga oshirilayotganligi ko'rsatilgan; shu bilan birga, kelishuv muammolarini hal qilish uchun kamida 1 trillion evro ittifoq, davlat (milliy) va xususiy investitsiyalar safarbar qilinishi kerak. Iqlim barqarorligi, ifloslanishga qarshi kurash, aylanma iqtisodiyotni rivojlantirish, toza energiya olish, ta'mirlash texnologiyalari, biologik xilma- xillik, ishlab chiqarish va "aqlli transport" loyihalari moliyalashtirilishi kerak. "Adolatli o'tish mexanizmi" yashil kelishuv muammolarini hal qiladigan mamlakatlar (va ulardagi aholi guruhlari) dastlab teng bo'lmagan sharoitlarda bo'ladi, shuningdek, yashil islohotlar "ning oqibatlari ularda ham keng farq qiladi degan fikrni o'z ichiga oladi; "mexanizm" printsiplial jihatdan imkon qadar ko'proq narsani ta'minlashga qaratilgan. ushbu turdagi farqlarni tekislang.

"Adolatli o'tish mexanizmi va jamg'armasi– deydi V. B. Belov,- amalga oshirilayotgan ekologik chora – tadbirlar tufayli eng qiyin ahvolga tushib qolgan hududlarda ishchilar va aholini qo'llab- quvvatlash uchun mablag' jalb qilish uchun mo'ljallangan." Adolatli o'tish mexanizmi doirasida ekologik o'zgarishlardan eng ko'p zarar ko'rgan hududlarda amalga oshirilayotgan loyihalarning ijtimoiy va iqtisodiy jihatlariga e'tibor qaratiladi.

Avvalo, biz ish joylari qazib olinadigan yoqilg'i (ko'mir, jigarrang ko'mir, torf va slanets) qazib olishga yoki issiqxona gazlarining asosiy manbalari bo'lgan sanoat tarmoqlariga bog'liq bo'lganlar haqida gapiramiz. Korxonalar tomonidan yangi ish joylarini yaratish uchun moliyaviy mablag'lar ajratiladi; ushbu transformatsiya natijasida ishsiz

qolgan ishsizlarni qo'llab- quvvatlash, ularni yangi kasblarga o'rgatish; binolarni ta'mirlash; qayta tiklanadigan energiya, issiqlik tarmoqlari va transport vositalariga investitsiyalar; mintaqaviy ekologik nomlarni diversifikatsiya qilish... 2021 yildan 2027 yilgacha bunday mablag'larning umumiy miqdori 30 dan 50 milliard evrogacha bo'lishi kerak, ular muhtoj mintaqalarga subsidiyalar shaklida beriladi [3,7]. Shartnoma hujjatlarida bir necha bor e'lon qilinganidek, "hech kim ortda qolmasligi kerak".

Yashil kelishuvning bir qismi 2020- yil dekabr oyida Yevropa Ittifoqi a'zolariga taklif qilingan va "odamlar, tashkilotlar va barcha manfaatdor tomonlar"ga qaratilgan Yevropa iqlim paktiga aylandi. Tashabbusning maqsadi "yashil" muammolarni muhokama qilish, ilg'or tajribalarni, tegishli ilmiy va texnik ma'lumotlarni tarqatish uchun umumevropa tarmoq tuzilmasini yaratishdir. Pakt bugungi kunda Evropa iqlim qonunini muhokama qiladi.

2020 yil bahorida o'zining "yashil yo'nalishini" chuqurlashtirish tartibida Evropa Ittifoqi Evropa savdo strategiyasini- "raqobatbardosh, yashil va raqamli Evropa uchun yangi sanoat tarmog'ini"qabul qildi. Bu erda ustuvor yo'nalishlar ta'kidlangan bo'lib, ular doirasida bugungi kunda Evropa iqtisodiyoti rivojlanishi kerak – "intellektual mulkni yanada ishonchli himoya qilish", "raqobat qoidalari va normalarini qat'iy tartibga solish", "evro-Pei bozorini tashqi tomondan subsidiyalangan tovarlardan himoya qilish", "innovatsiyalar, investitsiyalar va ishlab chiqarish malakalariga e'tiborni kuchaytirish." Yevropa komissiyasining alohida e'tibor mavzusi Yevropa ishlab chiqaruvchilarining kichik va o'rta kompaniyalari hisoblanadi [4-6].

Shu bilan birga, evropaliklarni- ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilarni chiqindilar paydo bo'lishining oldini olishga yoki ularni "sifatli JST – boy resurs"ga aylantirishga erishiladigan iqtisodiy o'zgarishlarga yo'naltiradigan dumaloq iqtisodiyotga o'tish bo'yicha harakatlar rejasi qabul qilindi. Shu bilan birga, elektron komponentlar, transport vositalari, qadoqlash materiallari, matolar, qurilish inshootlari, oziq-ovqat chiqindilariga alohida e'tibor berish taklif etiladi.

Evropa ittifoqi uchun an'anaviy ravishda muhim bo'lgan qishloq xo'jaligi mavzusi yashil bitimning o'zaro bog'liq ikkita hujjatida- 2030 yilgacha bo'lgan davrda biologik xilma – xillikni saqlash strategiyasida va Evropa ittifoqining barqaror oziq- ovqat tizimini rivojlantirish strategiyasida ("daladan stolga") ishlab chiqilgan. Paket bugungi Evropaning o'ta dolzarb muammosi – qit'aning ekologik bosqichlarida biologik xilma- xillikning asta-sekin yo'qolishi bilan bog'liq ish yo'nalishlari va maqsadlarini belgilab berdi. Evropa Ittifoqi tabiatini tiklashning aniq rejasi shakllantirildi: 10 yildan so'ng, Evropa Ittifoqi erlari va suvlarining kamida 30% "ishonchli himoya qilingan bo'shliqlarga" aylanishi kerak; 25 ming km daryolar ularning erkin oqimiga xalaqit beradigan barcha narsalardan ozod qilinadi; 3 million daraxt ekilgan; eng xavfli pestitsidlardan foydalanish 50% ga, o'g'itlar esa har qanday turdagi – 20% ga; qishloq xo'jaligi erlarining kamida 25% organik qishloq xo'jaligiga ajratilishi kerak [7-9].

2021 yilning birinchi yarmida yashil kelishuv doirasida deyarli har oy yangi strategik hujjatlar qabul qilinadi; muntazam ravishda konferentsiyalar va seminarlar (vebinarlar) o'tkaziladi, "yashil kurs" ning turli jihatlarini ommaviy axborot vositalarida keng muhokama qilinadi.

Ammo aynan shu narsa-yashil kelishuv doirasida e'lon qilingan "rejalar doirasi"- bu holda kommentatorlarda muqarrar savollarni tug'diradi: bu rejalar qanchalik Real? Yashil rang ishlaydimi? Agar shunday bo'lsa, qanday qilib, qaysi chegaralar va qaysi sohalarda? Sharhlar orasida "Evropaning yashil kursi" maqsadlarining to'liq xayoliyligi haqida gapiradigan ta- Kie ham bor – bu fikr ko'pincha Sharqiy Evropada aytilgan. Ammo ushbu kursga munosabat bilan, tahlilchilar moliyaviy resurslarning etariligi to'g'risida savol tug'diradilar: bitimning asosiy hujjatlarida allaqachon mavjud bo'lgan misli ko'rilmagan ulkan mablag'larning barchasi haqiqatan ham "safarbar qilinishi" mumkinmi? Vaziyat yangi "yashil loyihalar" ni moliyalashtirishning katta qismi Milliy byudjetlar va kapitallarga to'g'ri kelishi bilan murakkablashadi- kelishuv istiqbollari uchun yana bir oldindan aytib bo'lmaydigan narsa [10-13].

Kelishuvning murakkab "siyosiy iqtisodiyoti" allaqachon Evropa Ittifoqi ichidagi siyosiy qarama-qarshiliklarga aylanib bormoqda. Rossiyalik sharhlovchilar ta'kidlaganidek,

"Ko'mir bilan ishlaydigan elektr stantsiyalaridan deyarli 80% elektr energiyasini oladigan Polsha loyihani 2070 yilga qoldirishni talab qilmoqda va Chexiya va Vengriya atom energetikasini atrof- muhitga zarar etkazmaydigan deb tasniflashni talab qilmoqda. Shubhasiz, ular Evropa Ittifoqi mablag'laridan yangi atom stantsiyalarini qurish uchun foydalanishga umid qilmoqdalar".

"Bizga hech kim bizga atom elektr stantsiyalarini qurishga xalaqit bermasligiga ishonch kerak",- deya Chexiya bosh vaziri Andrey Babishning "Ros – Sia gazetasi" 4 bayonotidan iqtibos keltiradi.

Evropa Ittifoqi ichidagi muqarrar qarama – qarshiliklar muammoning bir tomoni, ikkinchisi – Bryusselning energiya manbalarini etkazib beruvchilar bilan munosabatlari "yashil o'tish" rejalariga qanday mos keladi. Germaniya o'z gazining 70 foizini Rossiyadan, umuman Evropa Ittifoqidan oladi – deyarli 30%. Evropa xalqaro aloqalar kengashi mutaxassislari bu borada qanday fikr bildirmoqdalar [14-16],

"Yashil kelishuv tashqi siyosatdir" va ushbu yangi "tashqi siyosat" ning muammolari juda xilma- xil va murakkab.

"Birinchiidan, Evropadagi savdo va investitsiya jarayonlarining chuqur tarkibiy islohotlari. 2019 yilda Evropa ittifoqi 320 milliard evroga energiya manbalarini import qildi, importning 60 foizi Rossiyadan keldi. Agar bunday ko'rsatkichlar keskin pasayib ketsa, Evropa ittifoqining asosiy energiya stavkalari bilan munosabatlari ham qayta formatlanadi. Rossiya, Jazoir va Norvegiya kabi davlatlar o'zlarining sobiq tikuvchi bozorlarining katta qismini yo'qotadilar. Evropa Ittifoqining qazib olinadigan yoqilg'idan chiqib ketishi uning boshqa mintaqaviy sheriklariga ham ta'sir qiladi – ularning iqtisodiy va siyosiy beqarorligiga qadar.

"Ikkinchidan, Yevropa xom neft importining taxminan 20 foizini tashkil qiladi. Qayta tiklanadigan energetikaga o'tishda neftga bo'lgan talabning pasayishi global neft bozoriga ta'sir qiladi, narxlarni pasaytiradi va asosiy eksportchilarning daromadlarini kamaytiradi, hatto ushbu eksportning eng katta qismi Evropaga bormasa ham [17-20].

Uchinchidan, ko'proq "yashil" Evropa toza energiya va toza texnologiyalarni ishlab chiqarish uchun ishlatiladigan xom ashyo importidan foyda ko'radi. Shunday qilib, quyosh batareyalarini ishlab chiqarish uchun noyob tuproq elementlari kerak: ular Xitoy tomonidan eksport qilinadi.

Va nihoyat, yashil kelishuv Evropaning xalqaro raqobatbardoshligini pasayishiga olib kelishi mumkin. Agar qat'iy tartibga solish bilan bu erda ishlab chiqarish xarajatlari uning xorijiy raqobatchilariga qaraganda yuqori bo'lsa, Evropa kompaniyalari nafaqat tashqi bozorlarda, balki ichki bozorlarda ham raqobatbardoshlikni yo'qotadilar

Rossiyalik tadqiqotchilar Evropa yashil kelishuviga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lishadi- bu aniq ijobiy yoki aniq salbiydan ko'ra ko'proq kutish va neytral [20-23].

Bir tomondan, Rossiya energetika kompaniyalari vaqt o'tishi bilan Evropaga energiya manbalarini eksport qilishdan katta daromadlarining katta qismini yo'qotishi mumkin degan xavotirlar mavjud¹, boshqa tomondan, Evropaning "yashil kursi" qiziqish uyg'otmoqda, chunki Evropa innovatsiyalari Rossiyaning ekologik muammolarini hal qilishda ham, buning uchun ishlatiladigan texnologiyalarning ham mukammalligi manbai bo'lishi mumkin.

2017 yilda qabul qilingan Rossiya Federatsiyasining ekologik xavfsizlik strategiyasida xuddi shunday nutqlar mavjudligi xarakterlidir – deyarli mantiqiy tasodiflarga qadar- ular yashil kelishuvda ham qo'llaniladi². Shu sababli, Rossiya Federatsiyasining yashil shartnomaga bo'lgan munosabati eng konstruktiv bo'lib tuyuladi – "eng yaxshi amaliyotlar" ga e'tibor va ularni targ'ib qilishda xalqaro mehnat va tenglikka e'tibor.

Bryussel, albatta, u bilan bog'liq barcha savollarga javob izlaydi. "Yashil kurs"- shubhasiz, bu kurs o'z samarasini beradi. Qaysi biri va qachon? Bugun-yashil shartnomani amalga oshirishning ikkinchi yilida- uning ehtimoliy istiqbollarni taxmin qilish mumkin [24-27]. Loyihalar atrofidagi holatlar yig'indisi bo'yicha Evropa Ittifoqidagi" yashil " islohotlar, ular hozirgi kunga qaraganda ancha uzoq vaqt talab qilishi aniq. Qanday bo'lmasin, biz bir narsa haqida ishonch bilan gapirishimiz mumkin: "yashil" islohotlar amalga oshiriladi va Birlashgan Evropa ekologik toza bo'ladi.

АДАБИЁТЛАР:

1. Gaffarov Makhammatzokir Toshtemirovich , Nasirov Ilham Zakirovich , Sobirova Tursunoy Abdipatto kizi , Hakimov Mavlonbek Solijon ugli. (2023). Recovery Of Fines From Drivers Of Foreign Vehicles. Journal of Pharmaceutical Negative Results, 3589–3591. <https://doi.org/10.47750/pnr.2023.14.03.446>
2. Nasirov Ilkham Zakirovich- Ph.D., Gaffarov Mukhammadzokir Toshtemirovich , Doctoral Student. (2023). Consequences Of Complete And Undercombustion Of Fuel. Journal of Pharmaceutical Negative Results, 3597–3603. <https://doi.org/10.47750/pnr.2023.14.03.448>
3. Насиров И.З., Гаффаров М.Т. “Электронная система платежей в автобусах”// Естественнаучный журнал «Точная наука», выпуск № 117. www.idpluton.ru. Кемерово: «Техноконгресс»- 2021 с. 10-13.
4. Nasirov I.Z., Gaffarov M.T. Accession of the Republic of Uzbekistan to the Kyoto convention / Процветание науки. Научно-методический журнал- 2021. № 2 (2), Иваново: Умы Современности. DOI 10.24412/2713-0738-2021-22-41-57. с. 26-33.
5. Nasirov Ilkham Zakirovich- Ph.D., Gaffarov Mukhammadzokir Toshtemirovich , Doctoral Student. (2023). Consequences Of Complete And Undercombustion Of Fuel. Journal of Pharmaceutical Negative Results, 3597–3603. <https://doi.org/10.47750/pnr.2023.14.03.448>
6. Закирович, Н. И. ., & Мирзаахмадович, Т. У. . (2023). ДВИГАТЕЛЛАРДА БЕНЗИН ВА ГАЗ ЁНИЛФИЛАРИНИНГ СИФАТЛИ ЁНИШИ ТАЪМИНЛАШ. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(7), 352–359. извлечено от <http://nauchniyimpuls.ru/index.php/noiv/article/view/5249>
7. Nasirov Ilham Zakirovich, Kuzibolaeva Dilnoza Tukhtasinovna, & Abbasov Saidolimkhon Zhaloliddin ugli. (2023). Analysis of Automobile Mufflers. Texas Journal of Engineering and Technology, 16, 37–40. Retrieved from <https://zienjournals.com/index.php/tjet/article/view/3306>
8. Закирович, Н. И. ., Жалолиддин ўғли, А. С. ., & Тухтасиновна, К. Д. . (2023). ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПРЕИМУЩЕСТВА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОТХОДОВ. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(7), 345–351. извлечено от <http://nauchniyimpuls.ru/index.php/noiv/article/view/5247>
9. Насиров Илхам Закирович, & Ганиев Хуршидбек Ёқубжон ўгли. (2023). БЕНЗИНЛИ ДВИГАТЕЛЛАРДА ЁНИШ ЖАРАЁНИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ УСУЛЛАРИ: WAYS TO IMPROVE THE COMBUSTION PROCESS IN PETROL ENGINES. Молодой специалист, 2(10), 3–9. Retrieved from <https://mspes.kz/index.php/ms/article/view/42>
10. Nasirov Ilham Zakirovich, Qo'zibolayeva Dilnoza To'xtasinovna, Abbasov Saydolimxon Jaloliddin o'g'li. Ichki yonuv dvigatellari so'ndirgichlaridan chiqadigan ishlangan gazlarni zararsizlantirish usullarini ishlab chiqish//TADQIQOTLAR jahon ilmiy – metodik jurnali. 21-son_1-2 to'plam_Sentabr-2023, 120-125 b.

11. Насиров Ильхам Закирович, Аббасов Саидолимхон Джалолиддин оглы и Козиболаева Дилноза Тахтасиновна. (2023). СНИЖЕНИЕ ВРЕДНОСТИ ИСПОЛЬЗУЕМЫХ ГАЗОВ В АТМОСФЕРЕ И В ДВИГАТЕЛЯХ ВНУТРЕННЕГО СГОРАНИЯ. ТЕОРИЯ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ ВСЕГО МИРА , 1 (1), 10–15. Получено с <https://esiconf.com/index.php/TOSROWW/article/view/264>.
12. Ильхам З. Насиров, Дилноза Т. Козиболаева и Саидолимхон З. Аббасов. (2023). Новые подходы к очистке выхлопных газов двигателей внутреннего сгорания. Техасский журнал техники и технологий , 21 , 46–49. Получено с <https://zienjournals.com/index.php/tjet/article/view/4113>.
13. Shodmonov Sayidbek Abduvayitovich., Raqamli logistikaning o'zbekiston iqtisodiyotini rivojlanishida tutgan o'rni va ahamiyati. Namangan muhandislik-texnologiya instituti ilmiy-texnika jurnali www.nammti.uz muallif 1 2021 566-572 bet.
14. Насиров И.З., Рахмонов Х.Н., Аббасов С.Ж. Результаты испытания электролизера // Universum: технические науки : электрон. научн. журн. 2021. 6(87). URL: <https://7universum.com/ru/tech/archive/item/11860> (дата обращения: 03.12.2021).
15. Sobirova, T. A. (2022). YARIMO 'TKAZGICHLI LAZERLAR. Экономика и социум, (6-1 (97)), 1181-1187.
16. НАСИРОВ, И. З. ., & Аббаов С. Ж. . (2022). ВОДОРОД ИШЛАБ ЧИҚАРИШ УСУЛЛАРИ ВА ИСТИҚБОЛЛАР. International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences, 99–103. Retrieved from <http://ijpsss.iscience.uz/index.php/ijpsss/article/view/237>.
17. Насиров И.З., Аббасов С.Ж. ГЕНЕРАТОРЛАРНИНГ АВТОМОБИЛЬ КЎРСАТКИЧЛАРИГА ТАЪСИРИ // Интернаука: электрон. научн. журн. 2021. № 18(194). URL: <https://internauka.org/journal/science/internauka/194> (дата обращения: 25.11.2021).
18. Nuridinov M., G'anijonov M., Abdupattoyev B. CARGO ON INTERNATIONAL HIGHWAYS REST AREAS FOR CARS //Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 6. – S. 302-308.
19. Насиров Ильхам Закирович. (2022). МУСТАХИЛ ИШЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ ШАКЛЛАРИ. Конференц-зона , 327–332. Получено с <http://www.conferencezone.org/index.php/cz/article/view/867>.
20. САРИМСАҚОВ, А. М., & НАЗИРОВ, Н. Ж. Ў. ОРГАНИЗАЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ШАХРИХАНСКОГО АВТОВОКЗАЛА С ИНФОРМАЦИОННЫМИ ТЕХНОЛОГИЯМИ. UNIVERSUM, 52-54.
21. Саримсаков А.М., Хакимов М. ПРОЕКТИРОВАНИЕ СИСТЕМ ПОЖАРОТУШЕНИЯ, СКОРОСТНОГО ДВИЖЕНИЯ АВТОМОБИЛЕЙ СКОРОЙ ПОМОЩИ НА ПЕРЕКРЕСТКАХ // Universum: технические науки : электрон. научн. журн. 2022. 4(97). URL: <https://7universum.com/ru/tech/archive/item/13416> (дата обращения: 19.12.2022)

22. Гаффоров Мукхаммадзокир, & Акромалиев Откир (2021). ДИГИТАЛИЗАТИОН ОФ СУСТОМС ДУТИЕС. Бюллетень науки и практики, 7 (4), 353-356.
23. Nazirov, N. (2023). SHAHRIXON TUMANIDA JOYLASHGAN AVTOSHOXBEKATDA ZAMONAVIY TO'LOV TIZIMLARIDAN FOYDALANISH. Евразийский журнал технологий и инноваций, 1(5), 5-9.
24. Nazirov Nodirbek. (2023). ANDIJON VILOYATI SHAHRIXON TUMANIDA JOYLASHGAN AVTOSHOXBEKATDAGI AVTOBUSLAR VA MIKROAVTOBUSLAR FAOLIYATIDA GPS-NAZORATI MARKAZINI TASHKIL ETISH ORQALI FAOLIYATINI TAKOLADI. TA'LIMDAGI ZAMONAVIY MUAMMOLAR VA ULARNING ILMIY YECHLARI , 1 (1), 175-182. <https://esiconf.com/index.php/mpe/article/view/102> dan olindi
25. Nazirov, N. (2023). SHAHRIXON TUMANIDA JOYLASHGAN AVTOSHOXBEKATDA ZAMONAVIY TO'LOV TIZIMLARIDAN FOYDALANISH. Евразийский журнал технологий и инноваций, 1(5), 5-9.
26. Murodjon o'g'li, E. B. (2023). YONILG 'I QUYISH SHOXOBCHALARINI FAOLIYATIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH YO'LLARI. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 1(1), 211-217.
27. Esonboyev, B., & Saidahmedov, R. (2023). INTELLECTUAL DIAGNOSIS OF THE TECHNICAL STATE OF DIRECTIONAL TAXIS. International Conference On Higher Education Teaching, 1(1), 80–85. Retrieved.